

EU i hverdagen

Hvad gør EU for mig?

Med Lissabon-traktaten får du som EU-borger mulighed for mere direkte indflydelse. Retningslinjerne i EU's nye borgerinitiativ bliver i øjeblikket diskuteret af politikere, interesseorganisationer og de europæiske borgere.

Læs også om...

Institutionerne i EU

De europæiske partier

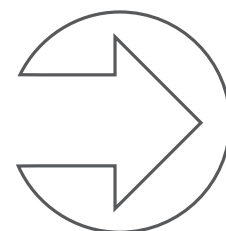
Historien om EU

Et stort økonomisk fællesskab betaler sig

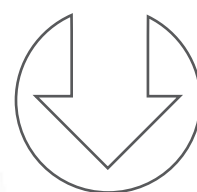
Miljø og Klima

EU's nye borgerinitiativ

Borgerne får mulighed for at komme med deres synspunkter og få direkte indflydelse på EU's politik

Se side 2

Ligestilling i EU

EU har siden 1957 arbejdet for ligestilling
Se side 9

Danmarks fire undtagelser

Danmark står uden for det europæiske samarbejde på fire områder. Hvad betyder det for Danmark?

Se side 12

Lissabon-traktaten og borgerinitiativet

Borgerinitiativet var en af Forfatningstraktatens nyskabelser, som er ført med over i Lissabon-traktaten. Borgerinitiativet giver EU's borgere mulighed for at opfordre Kommissionen til at stille et bestemt lovforslag.

Baggrunden for borgerinitiativet er, at borgernes medindflydelse i beslutningstagningen principielt er uundværlig i et demokrati. Fremover øges EU-borgernes medindflydelse på den måde, at borgerne får mulighed for at tilkendegive deres synspunkter og få direkte indflydelse på EU's politik.

Borgerinitiativet giver EU's borgere en mulighed for at opfordre Kommissionen til at stille et bestemt lovforslag. Det kræver dog, at mindst 1 million EU-borgere støtter et bestemt initiativ, og at disse borgere kommer fra "et betydeligt antal medlemsstater", altså repræsenterer en bred del af offentligheden i EU. Kommissionen er ikke forpligtet til at følge opfordringen i et borgerinitiativ, men rent politisk kan presset fra 1 million EU-borgere være så stort, at Kommissionen alligevel vælger at fremsætte forslaget.

Med borgerinitiativet får EU-borgerne mulighed for mere indflydelse, idet de direkte kan bede Kommissionen om at fremlægge nye politiske initiativer. Det vil på sigt give det europæiske demokrati en helt ny dimension og supplere de rettigheder, reglerne om unionsborgerskab giver. Det vil også være med til at øge den offentlige debat om europæisk politik, hvilket kan bidrage til at skabe et egentligt europæisk offentligt rum. Borgerne får altså direkte mulighed for at blive involveret i formuleringen af EU's politik. Der udestår dog en række konkrete spørgsmål om, hvordan dette nye borgerinitiativ skal fun-

gere i praksis. Det er for eksempel spørgsmål om, hvor mange EU-lande, borgerne skal komme fra, hvordan man tjekker, at underskrifterne er ægte, alderskrav til de borgere der står bag initiativet, hvordan et andragende skal se ud, og hvor lange tidsfristerne skal være. Kommissionen har dog sagt, at borgerne skal have adgang til at udnytte denne nye rettighed hurtigst muligt. Derfor er det også Kommissionens ambition at gøre det muligt at få vedtaget forordning om borgerinitiativet inden udgangen af år 2010.

Foreløbig har Kommissionen udarbejdet en såkaldt grøn bog, som beskriver de mulige scenarier for den konkrete udmøntning af borgerinitiativet. Alle interesserede parter blev opfordret til at indsende deres kommentarer inden ultimo januar 2010. Kommissionen har modtaget mange interessante bidrag og kommentarer, og der har været en betydelig interesse for det nye borgerinitiativ fra specielt NGO'ernes side både i Danmark og i Europa.

Den Danske Europabevægelse har udnyttet muligheden for at komme med høringsvar til borgerinitiativet. Høringsvaret lagde vægt på, at Europabevægelsen ønsker, at det bliver muligt at underskrive borgerinitiativer med digital signatur. Det vil i lande som f.eks. Danmark gøre det lettere for borgerne at underskrive et forslag.

Efter at Kommissionen har modtaget alle høringsvarene, vil de komme med et udspil i 2010 til en forordning, som Europa-Parlamentet og Ministerrådet senere skal vedtage. Herefter vil borgerinitiativet blive en ny realitet i det europæiske demokrati, og forhåbentlig vil det føre til at flere mennesker begynder at interessere sig for EU og deltage i den offentlige debat.

Udgivet af:

Europabevægelsen
Den Danske Europabevægelse
Bremerholm 6
1069 København K
Telefon: 33 14 11 41
Telefax: 33 15 54 84
eubev@eubev.dk
www.eubev.dk

Redaktion:

Mette Lykke Nielsen, Sekretariatschef
Anja Jakobsen, praktikant

Produktion:

www.hj-grafisk.dk

Sponsorer:

Europa-Kommissionens
Repræsentationskontor i Danmark

Europa-Parlamentets
Repræsentationskontor i Danmark

EU's fire vigtigste institutioner er Europa-Parlamentet, Rådet for den Europæiske Union, Europa-Kommissionen og EF-Domstolen.

Foto: Europa-Parlamentet

Institutionerne i EU

Europa-Parlamentet

Europa-Parlamentet er den eneste af de fire EU-institutioner, hvor de europæiske borgere vælger deres repræsentanter direkte. Parlamentet er derfor borgernes talerør i EU.

Parlamentet består af 736 europaparlamentariskere fra de 27 medlemslande, og Danmark har 13 pladser. Men danskerne sidder ikke sammen i Parlamentet. Medlemmerne arbejder nemlig ikke sammen i nationale delegationer, men i politiske grupper. Det vil sige, at socialdemokraterne fra Danmark sidder sammen med Socialdemokraterne fra alle de andre EU-lande. Med andre ord så kæmper de danske socialdemokrater for et socialdemokratisk EU og de danske liberale for et liberalt EU sammen med deres kolleger fra de andre lande.

Hovedopgaver:

- 1** Vedtage europæiske love – på de fleste områder i samarbejde med Rådet.
- 2** Udøve demokratisk kontrol med alle EU-institutioner – især Europa-Kommissionen. Europa-Parlamentet skal godkende de indstillede kommissærer og kan afskedige hele Europa-Kommissionen.
- 3** Budgetmyndighed
Europa-Parlamentet har indflydelse på størrelsen og prioriteringen af EU's midler. Europa-Parlamentet kan vedtage eller forkaste budgettet i sin helhed.

Rådet for Den Europæiske Union

I Rådet for Den Europæiske Union mødes EU-landenes ministre. Hvilke ministre der mødes kommer an på, hvilket emne der diskuteres. Hvis et økonomisk emne skal diskuteres, er det økonomiministrene, hvis det er klimaet, mødes klimaministrene osv.

Rådet repræsenterer de enkelte medlemslande og består af en minister fra hvert medlemsland afhængigt af det pågældende emne samt en formand. Normalt er formanden for ministerrådet fra det medlemsland, der varetager EU formandskabet. Hvert medlemsland har for seks måneder ad gangen formandskabet i EU. I 2010 har Spanien formandskabet det første halve år og Belgien det sidste halve år.

Lissabon-traktaten har medført at EU har fået en fast formand for Det Europæiske Råd. I Det Europæiske Råd mødes medlemslandenes

stats- og regeringschefer med formanden for Europa-Kommissionen og forhandler om de overordnede EU-målsætninger. Møderne ledes af Herman van Rompuy, som i slutningen af 2009 blev udnævnt til formand for Det Europæiske Råd. Med Lissabon-traktaten blev det også besluttet at have en fast udenrigsrepræsentant som udover at være næstformand i Kommissionen også skal lede møderne i ministerrådet, når medlemslandenes udenrigsministre mødes. I øjeblikket er baronesse Cathrine Ashton EU's udenrigsrepræsentant.

Formanden for Det Europæiske Råd,
Herman van Rompuy, og EU's
udenrigsrepræsentant,
Cathrine Ashton

Hovedopgaver:

- 1** Vedtage europæiske love – ofte i samarbejde med Europa-Parlamentet.
- 2** Rådet kan indgå internationale aftaler på EU's vegne – disse aftaler kan være mellem EU og et eller flere tredjelande eller internationale organisationer.
- 3** Budgetmyndighed – Rådet godkender EU's budget sammen med Europa-Parlamentet.

Connie Hedegaard er Danmarks kommissær i EU.
Hun er EU's klimakommissær og har ansvaret for
at føre en samlet klimapolitik for EU.

Europa- Kommissionen

Kommissionen består af 27 kommissærer - en fra hvert medlemsland. Kommissærene har hver sit politiske ansvarsområde herunder landbrug, klima og sundhed.

Kommissærene har aflagt ed på, at de arbejder for EU og ikke for deres hjemlande. De skal altså tænke på, hvad der er bedst for hele EU, når de fremlægger forslag, i stedet for at tænke på, hvad der vil være bedst for deres eget land.

Kommissærene indstilles af regeringen i deres hjemland og godkendes af Rådet og Europa-Parlamentet. Kommissionens vigtigste opgave er at fremlægge forslag til lovgivning, som Rådet og Parlamentet så kan vedtage eller forkaste. Desuden holder Kommissionen øje med, om medlemslandene overholder EU's love og lægger sag an, hvis de ikke gør. Eksempelvis har Kommissionen i 2007 lagt sag an mod den danske stat, fordi Danmark ikke overholder EU's ligestillingslovgivning.

Hovedopgaver:

- 1 Fremlægge lovforslag – Kommissionen har initiativret til at udarbejde forslag til ny EU-lovgivning, som den fremlægger for Europa-Parlamentet og Rådet.
- 2 Gennemførelse af EU's politikker og budget – som EU's udøvende organ er Kommissionen ansvarlig for at forvalte og gennemføre EU's budget.
- 3 Håndhævelse af EU's love – Kommissionen er "traktatens vogter". Det betyder, at Kommissionen sammen med Domstolen skal sikre, at EU's love anvendes i alle medlemsstater.
- 4 Repræsentation af EU på den internationale scene – via Kommissionen kan medlemsstaterne tale med én stemme i internationale sammenhænge som f.eks. i Verdenshandelsorganisationen.

EU-Domstolen

EU-domstolens opgave er at sørge for, at EU-retten fortolkes og anvendes på samme måde i alle EU-landene. Hermed sikres, at alle EU-borgere er lige for loven. Domstolen sørger også for, at medlemsstaterne og EU opfylder deres forpligtelser over for hinanden, over for borgere og over for virksomheder i medlemslandene.

EU-domstolen består af 27 dommere og otte generaladvokater. Dommerne og generaladvokaterne udnævnes af medlemsstaternes regeringer for en periode på seks år med mulighed for genudnævnelse. Den danske dommer ved EU-domstolen er Lars Bay Larsen, der har været dommer siden januar 2006. Dommerne skal ligesom Kommissærene være uafhængige og må ikke tage hensyn til deres eget lands interesser. Eftersom hvert medlemsland har sit eget sprog og særlige retssystem, er det nødvendigt, at EU-domstolen er en flersproget institution. Domstolen anvender derfor en sprogordning, som man ikke finder hos nogen anden retsinstitution i verden. Der arbejdes nemlig på alle EU's 23 officielle sprog.

Hovedopgaver:

- 1 Legalitetskontrol med EU-institutionernes retsakter.
- 2 Kontrol med at medlemsstaterne overholder deres fællesskabsretlige forpligtelser.
- 3 Fortolkning af fællesskabsretten efter anmodning fra de nationale domstole.

Lissabon-traktaten

Grundlaget for samarbejdet i EU er skrevet ned i traktater. Når man har brug for at lovgive om noget nyt eller ændre noget, laver man en ny traktat. Men de gamle traktater gælder stadigvæk, undtagen på de punkter, hvor den nye traktat siger noget andet. Det er et meget kompliceret system. Derfor fremlagde stats- og regeringscheferne i 2004 en traktat, som samlede alle traktater i ét dokument. Denne traktat blev kaldt "Forfatningstraktaten". Den nåede dog aldrig at træde i kraft, fordi hollænderne og franskmændene stemte nej til den ved nationale folkeafstemninger. Det betød, at man måtte lave en ny traktat – "Lissabon-traktaten" – hvor man ændrede nogle af de ting, som befolkningerne var utilfredse med. Denne traktat fungerer derfor på samme måde som de gamle traktater, dvs. den bygger ovenpå de gamle traktater. Derfor er de gamle traktater stadig gældende.

Lissabon-traktaten trådte i kraft pr. 1. december 2009, og den betyder blandt andet, at retlig politik bliver overstatslig, at der kommer mere fælles udenrigspolitik, at de nationale parlamenter får mere indflydelse og at en million borgere kan få Kommissionen til at tage et emne op.

De europæiske partier

Europa-Parlamentet består ligesom det danske Folketing af politiske grupper. Hvem, der hører til hvor, kan du få et overblik over her.

Ofte bliver Danmarks indflydelse i EU gjort op i, hvor mange medlemmer af Europa-Parlamentet vi har. De danske medlemmer af Europa-Parlamentet sidder imidlertid ikke sammen i en gruppe for sig. I stedet tilhører de forskellige europæiske partier eller grupper, som sidder sammen på tværs af nationalitet. Derfor bør man egentlig måle sin politiske indflydelse i Europa-Parlamentet på, hvor mange repræsentanter den politiske gruppe, man er mest enig med, har.

Der er 736 medlemmer af Europa-Parlamentet, og de 707 af dem er organiserede i syv forskellige politiske grupper. To af disse grupper er oprettet efter valget til Europa-Parlamentet den 7. juni 2009. Derudover findes der 27 medlemmer, som ikke tilhører en politisk gruppe. Disse medlemmer kaldes for løsgængere, som man også kender det fra Folketinget. Ingen af de 13 danske europa-parlamentarikere er løsgængere.

Det Europæiske Folkeparti (Kristelige Demokrater) og De Europæiske Demokrater (EPP-ED)

Gruppen er med sine 265 medlemmer den største i Parlamentet. Bendt Bendtsen fra Det Konservative Folkeparti sidder med i gruppen.

Gruppen for Det Progressive Forbund af Socialdemokrater i Europa-Parlamentet (S&D)

Fra Danmark er Socialdemokraterne repræsenteret i denne gruppe. Der er 184 medlemmer af gruppen i Europa-Parlamentet. Danmark er repræsenteret i gruppen med fire medlemmer: Christel Schaldemose, Dan Jørgensen, Ole Christensen og Britta Thomsen.

Alliancen af Liberale og Demokrater for Europa (ALDE)

Venstre sidder i denne gruppe, som har 84 medlemmer. Fra partiet sidder Anne E. Jensen, Morten Løkkegaard og Jens Rhode.

De Grønne/Den Europæiske Fri Alliance (Greens-EFA)

Der er 55 medlemmer i denne gruppe. Af danske partier kan man finde SF her, og Danmark er repræsenteret med Margrete Auken og Emilie Turunen.

De Europæiske Konservative og Reformister (ECR)

Gruppen er oprettet efter det nylig overståede valg og har 54 medlemmer, heraf ingen danske.

Den Europæiske Venstrefløjs Fællesgruppe/Nordisk Grønne Venstre (GUE-NGL)

Folkebevægelsen mod EU er repræsenteret i denne gruppe, som har 35 medlemmer. Søren Søndergaard er Folkebevægelsen mod EU's repræsentant i gruppen.

Gruppen for Europæisk Frihed og Demokrati (EFD)

Gruppen er den anden af de to nye grupper, og er med sine 32 medlemmer Parlamentets mindste. Her er Dansk Folkeparti repræsenteret med Anne Rosbach og Morten Messerschmidt.

Europa i bevægelse Historien om EU

Følg tidslinjen, som snor sig fra det øverste venstre til det nederste højre.

Gule felter viser EU-begivenheder, blå felter andre begivenheder i Europa.

1950: ELUs historiske søjler går tilbage til anden verdenskrig. Europæerne leder efter en måde at forhindre, at der igen kan udbrude en blodig og ødelæggende krig i Europa. Kort efter verdenskrigen opdeles Europa i Øst og Vest. Det er starten på den kolde krig, som varer i 40 år. De vesteuropæiske lande opretter Europarådet i 1949. Det er første skridt mod et tættere europæisk samarbejde, men seks af landene ønsker at gå et trin videre.

18. april 1951: Med udgangspunkt i Schuman-planen underskriver seks lande en traktat, der går ud på, at deres kul- og stålindustri kommer ind under en fælles ledelse. På den måde kan ingen af parterne længere på egen hånd fremstille våben, der kan bruges i krig mod de andre. De seks lande er Belgien, Frankrig, Holland, Italien, Luxembourg og Tyskland.

9. maj 1950: Den franske udenrigsminister Robert Schuman fremlægger en plan for at flette samarbejdet i Europa. Senere er den 9. maj blevet til »Europadagen«.

En åbningsby i Europa – et levn fra Den Anden Verdenskrig.

1952: Le Corbusier fotografere foran sin »Unité d'habitation«.

1953: Nye tendenser i arkitekturen kommer for dagen med åbningen (1952) af den schweiziske arkitekt Le Corbusier's »lodrette by« (Unité d'habitation) i Marseilles i Frankrig. Betonkompleksets tværsnit giver stilen øgenavnet »batalisme«.

1954: Kvi og stålindustrien begynder at samarbejde på tværs af grænser.

1955: I 1956 gør det ungarske folk op mod det kommunistiske, sovjet-dominerede styre. I november er sovjetiske kampvogne ind i Budapest for at slå urolighederne ned.

24. april 1972: EU's første plan om en fælles valuta er fra 1970. For at opretholde stabiliteten på pengemarkedet beslutter EU-landene, at deres valutaer kun må flyde i forhold til hinanden inden for visse snævre grænser. Valutakursmekanismen (ERM) fra 1972 er det første skridt mod euroen, som bliver indført 30 år senere.

1. juli 1968: De Seks afskaffer tolden på hinandens varer og åbner for første gang for grænsoverskridende handel uden told. Der indføres også ens toldsatser på import fra lande uden for De Seks. Verdens største handelsfællesskab er skabt. Handelen mellem De Seks indbyrdes og mellem dem og resten af verden vokser hastigt.

1. august 1968: I august 1968 ruller sovjetiske kampvogne ind i Prag for at knuse det spirende tjekkoslovakiske demokrati: det korte »forår i Prag«. Med en besættelsesstyrke på mere end 600.000 mand er tjekkerne og slovakkerne magtesløse. En student ved navn Jan Palach sætter ild til sig selv i protest og dør.

I løbet af 1960'erne bliver de unge mere og mere selvbevidste. Holdninger afviger ofte fra forældrenes, og der opstår en ægte Popkultur. Teenagerne siger miniskorter og lange støvler langt hår og spise sko til drenge. Det er en periode, hvor EU er præget af vækst og stigende velstand – de gyldne tiere.

1971: Ameritanerne overtager føringen i rumforskningen, da de lander den første mand på månen i juli 1969.

1972: Zilverbrønder i Paris.

1. januar 1973: De Seks bliver officielt til ni, da Danmark, Irland og Storbritannien bliver medlemmer af EU.

10. december 1974: For at vise deres solidaritet opretter ELUs ledere Den Europæiske Fond for Regionaleudvikling. Formålet er at overføre penge fra de rige til de fattige regioner for at forbedre vejnet og kommunikation, tiltrække investeringer og skabe job. Denne type foranstaltninger kommer senere til at tegne sig for en tredjedel af alle ELUs udgifter.

Bekæmpelsen af forurening tager til i løbet af 1970'erne. EU vedtager love om miljøbeskyttelse og indfører for første gang princippet om, at »forurenere betaler«. Pressionsgrupper som Greenpeace opstår.

Syngende ødelægger skovene i Skandinavien og Tyskland.

Efter den arabiske-israelske krig i oktober i 1973 indfører de olieproducerende lande i Mellemøsten store prisstigninger og begrænser salget af olie til visse europæiske lande. Dette skaber økonomiske problemer i hele EU.

Med Salazar-styrets fald i Portugal i 1974 og den spanske general Francos død i 1975 forsvinder de sidste høvediktatorer i Europa. Begge lande forpligter sig til at indføre demokrati, som er en vigtig betingelse for at blive medlem af EU.

Computer på et kontor i 1970'erne.

Mordet på den tidligere italienske premierminister Aldo Moro i 1978 er blot et af mange terrorangreb fra ekstremistiske grupper i 1970'erne. Blandt de hundrede af ofre er der også hjemtrængende søgløbere, fortrængningsfolk og politiker. Samt 11 israelske atleter, som deltog i Olympiske lege i München i 1972.

1. januar 1993: Det indre marked og de fire friheder indføres: fri bevægelighed for varer, tjenesteydere, personer og penge er nu en realitet. Der er siden 1986 vedtaget mere end 200 love om skattepolitik, handelsbestemmelser, erhvervs kvalifikationer og andre hindringer for åbne grænser. Den fri bevægelighed for visse tjenesteydere udsættes.

7. februar 1992: Traktaten om Den Europæiske Union underskrives i Maastricht. Som en vigtig milepæl i ELUs historie opstiller den klare regler for den fremtidige fælles valuta, for udenrigs- og sikkerhedspolitikken og et snævert samarbejde om retlige og indre anliggender. »Det Europæiske Fællesskab« bliver nu til »Den Europæiske Union«.

Kommunismens sammenbrud i Central- og Østeuropa, der startede i Polen og Ungarn, symboliseres ved Berlin-murens fald i 1989. Støttet over for en masseudvandring til vesten åbner den østtyske regering omviser grænserne. Tyskland genforenes efter mere end 40 år, og det tidligere Østtyskland bliver medlem af EU i oktober 1990.

På Balkan begynder Jugoslavien at gå i opløsning i 1991. De første kampe udbræder i Kroatien, men de breder sig til Bosnien og Hercegovina, hvor serbere, kroater og muslimer udkæmper en blodig borgerkrig.

Berlin-muren falder og Tysklands genforenes.

Mindre børn begynder at løbe på rulleskøjter igen. Deres ældre søskende lytter til deres walkman og cd'er, ser sæbeoperaer i fjernsynet og spiser kinesisk. Teenagene deltager i kamppelester eller »rave« ikk mange piger går i nedendel længere, og korte bukser til mindre drenge er næsten forsvundet.

1. januar 1995: Finland, Sverige og Østtyskland bliver medlemmer af EU. De 15 medlemslande dækker næsten hele Vesteuropa.

I 1996 lykkes det videnskabsmænd i Skotland at kloner et får fra en enkelt celle fra et seksårigt moderfår. Det er et stort gennembrud i genteknologi. »Dolly« er en nøjagtig kopi af sin »moder«.

13. december 1997: ELUs ledere enes om at indlede forhandlinger om medlemskab med ti central- og østeuropæiske lande: Bulgarien, Estland, Letland, Litauen, Polen, Rumænien, Slovakien, Slovenien, Tjekkiet og Ungarn. Middelhavsøerne Cypern og Malta er også med i fellet. I 2000 bliver der med vedtagelsen af Nice-traktaten banet vej for udvidelsen ved en reform af ELUs afstemningsregler.

1. januar 1999: Euroen indføres i 11 lande (Grækenland følger efter i 2001), men kun til kommercielle og finansielle transaktioner. Mønter og sedler følger senere. Eurolandene er Belgien, Finland, Frankrig, Grækenland, Holland, Irland, Italien, Luxembourg, Portugal, Spanien, Tyskland og Østtyskland, Danmark, Storbritannien og Sverige ønsker foreløbig at holde sig uden for.

Den digitale: Mange skolebørn lærer at bruge computeren. Unge er i kontakt med hinanden gennem sms'er. Hjemmet er blevet et virtuelt rum med dvd'er.

26. marts 1995: Schengen-aftalen træder i kraft i syv lande: Belgien, Frankrig, Holland, Luxembourg, Portugal, Spanien og Tyskland. Rejsende af alle nationaliteter kan nu rejse frit mellem disse lande uden paskontrol ved grænserne. Andre lande er siden kommet med i det pasfrie Schengen-område.

17. juni 1997: Undertegnelsen af Amsterdam-traktaten, som bygger på Maastricht-traktaten og giver en reform af ELUs institutioner. Traktaten sigter også på at give EU større indflydelse på verdensplan og anvende flere ressourcer på beskæftigelse og borgernes rettigheder.

Næsten alle går i kuldsko. Cowboybukser og T-shirt er stadig populære. Teenagepigerne viser bar mave, og sort er populært for et stykke tid. Sidst i 1990'erne ændrer mobiltelefoner og internettet vores måde at kommunikere på. Teknologierne bag denne udvikling er europæisk. De unge rejser mere end før og holder kontakt med hinanden via e-post. Studerende tager sig et sabbatår for at se verden.

Tøj og bukser i 1990'erne.

Den 11. september kaprede passagerflyet American Airlines 11 i Pentagon. Hver af de 3.000 EU-landene står USA i kampen om terrorisme.

© Udgivet af Europa-Kommissionen, Generaldirektoratet for Presse og Kommunikation, juni 2003. NA-68-05-177-0A-P

Et stort økonomisk fællesskab betaler sig

Danmark er en lille, åben økonomi. Det betyder, at vi lever af eksport, og er meget afhængige af at have adgang til et stort marked, hvor der er fælles regler og fri bevægelighed.

Det har EU's indre marked og EU's fælles økonomiske politik. Danmark har dog ikke indført euro – og mange eksperter mener, at det koster kroner. Men det er vel også en del af den danske identitet at have kroner og øre?

Det økonomiske fællesskab

For Danmark har det stor betydning at være medlem af det europæiske fællesskab – ikke mindst økonomisk. I stedet for at have et marked på fem mio. danskere har danske virksomheder et marked på knap 500 mio. europæere. Danmark afsætter i dag 70 pct. af sin eksport i EU.

Kroner eller euro?

Alligevel er Danmark ikke fuldt ud med i det økonomiske samarbejde. Danmark har en undtagelse fra at deltage i eurosamarbejdet, og det betyder, at vi har den danske krone, indtil et flertal af den danske befolkning stemmer ja til at ophæve undtagelsen.

De fleste økonomer mener, at det vil være en fordel, at få euroen som valuta i Danmark. Det ville gavne danske virksomheder, den danske vækst og danskerne generelt, for euroen gør det let at handle og sammenligne priser på tværs af landegrænser.

Men valuta er mere end kolde kontanter. Mange mennesker synes, at det er en del af den danske identitet at have en særlig dansk valuta. På den anden side er danskhed et diffust begreb, som hele tiden ændrer sig. En dag tager vi måske for givet, at euroen er en del af den danske identitet?

Efter anden verdenskrig prøvede man derfor noget andet. Man ville gøre det nemmere at handle over landegrænser i Europa. Håbet var, at det ville skabe vækst, og at nye krige mellem de europæiske lande kunne undgås, når landene var

indbyrdes afhængige af samhandel. Den proces førte til skabelsen af EF, som Danmark blev medlem af i 1973.

Det indre marked

Med EF var et af de vigtigste formål oprettelsen af et indre marked, med fri bevægelighed for varer, personer, tjenesteydelser og kapital. I dag kan du derfor nemt sælge produkter i andre EU-lande, du kan sælge din arbejdskraft, flytte til et andet EU-land, eller du kan investere dine penge, hvor i Europa du vil. Det økonomiske samarbejde fuldendtes med indførelsen af den fælles valuta – euroen. Der er 16 lande, der i dag har euroen, Slovakiet fik den 1. januar 2009 og flere er på vej. Euroen er blevet så stærk, at nogle eksperter vurderer, at den snart kommer til at overhale dollaren som verdens førende reservevaluta. Inden for det økonomiske samarbejde kan man sige at euroen er kronen på værket.

Under den økonomiske krise mellem første og anden verdenskrig prøvede alle de europæiske lande at beskytte sig ved at bygge høje toldmure. Det betød, at landenes egne industrier blev favoriserede, og udenlandske virksomheder ikke havde mulighed for at komme ind på markedet. Det kunne ikke afværge krisen. Tusinder af mennesker døde af sult og arbejdsløsheden var høj.

Ligebehandling af mænd og kvinder var en af grundidéerne, da EU blev dannet, og princippet om lige løn blev indskrevet i Rom-traktaten allerede i 1957. Siden 1970'erne har lovgivningen både på europæisk og nationalt plan sikret kvinderne flere valg og forbedret deres livsvilkår.

I Europa er andelen af kvinder på arbejdsmarkedet steget støt, og siden 2000 er det kvinderne, der har besat tre fjerdedele af de mio. af nye job, der er blevet skabt i Europa. Herudover klarer pigerne sig faktisk bedre end drengene i skolen og udgør 59 pct. af dem, der tager en kandidatgrad fra et universitet. Alligevel tjener kvinder stadig 18 pct. mindre end mænd og udgør et mindretal i de politiske beslutningsprocesser og blandt toplederne i erhvervslivet.

Derfor arbejder EU via lovgivning på at afskaffe diskriminering og skabe ligestilling mellem kønnene. Hovedmålsætningerne frem til 2010 er at nedbryde stereotyper og skaffe kvinderne økonomisk uafhængighed, så de kan arbejde, tjene deres egne penge og sikres lige adgang til social sikring. EU-programmer understøtter disse mål med finansiell støtte og etablering af netværk for kvinder, som skal øge kvinders adgang til magtpositioner. Derudover er et ligestillingsinstitut under etablering.

Ligestilling i Danmark

Danmark har formelt og juridisk set ligestilling mellem mænd og kvinder. Danmark var blandt de første lande, der gav kvinder stemmeret i 1915, og danskerne er sammen med de andre skandinaviske lande ofte overbeviste om, at vi er i front i ligestillingskampen.

Men på nogle områder går det faktisk ikke særlig godt for ligestillingen i Danmark. Danmark ligger i en undersøgelse foretaget af Europa-Kommissionen på en 15. plads ud af de 27 EU-medlemslande, når det gælder ligestilling mellem mænd og kvinder. Den gennemsnitlige lønforskel i Danmark er på 18 pct.,

Skarpt fokus på ligestilling i EU og Danmark

hvor f.eks. Italien og Polen er helt nede på en lønforskel på kun fire pct. EU arbejder fortsat for at ligestille kvinder og mænd. Hvis det ikke var for EU, havde Danmark ikke haft de ligestillingslove, der findes i dag.

Den danske lov om ligeløn stammer fra 1976, og den blev indført pga. pres fra det daværende EF. Man fik imidlertid ikke formuleret loven tilstrækkeligt, så Kommissionen lagde sag an mod Danmark for traktatbrud i 1979. Danmark tabte sagen og var derfor efterfølgende nødt til at ændre loven.

Europa-Kommissionen fremsatte i 2007 endvidere en række klager mod den danske stat, fordi Danmark fortsat på andre punkter ikke overholder EU-lovgivningen om ligestilling. Det drejer sig især om, at Danmark ikke har en uafhængig institution, som kan fremme ligestilling, dvs. et ligestillingsombud, som man bl.a. har i Norge og Sverige. Der findes et Ligestillingsnævn i Danmark, men det lever ikke op til EU's krav, eftersom det er ligestillingsministeren, der udpeger medlemmerne. Danmark ender derfor sandsynligvis for EU-domstolen igen, og det vil måske skubbe udviklingen i en positiv retning.

EU fungerer altså som en slags vagthund, når det drejer sig om at få Danmark og de andre EU-lande til at forbedre ligestillingen, og da Danmark som nævnt ikke er helt i front på dette område, har EU's vedvarende indsats haft stor betydning for udviklingen af ligestilling mellem kvinder og mænd i Danmark.

Med sine ca. 500 mio. indbyggere er EU verdens største marked. Den stigende handel på tværs af landegrænserne betyder, at EU's overordnede mål er, at sikre dine rettigheder som forbruger. EU spiller derfor en central rolle i de beslutningsprocesser, der har relevant betydning for danske forbrugere.

En ambitiøs og tidssvarende forbrugerpolitik

Som forbruger i EU har du dagligt adgang til en lang række varer og tjenesteydelser inden for EU's grænser. Indførelsen af den fælles valuta i de 16 euro-lande, og den stigende brug af internettet og e-handel, har øget EU's fokus på forbrugerpolitik. Derfor tildelte man i 2007 forbrugerområdet sin helt egen Kommissær for forbrugerbeskyttelse. En post der i dag varetages af den maltesiske Kommissær John Dalli. Her er det EU's overordnede mål, at sikre dine rettigheder som forbruger, både når du handler lokalt og på tværs af EU's grænser. Således skal det være ligeså trygt at handle i udlandet som i ens eget hjemland.

I Danmark vedtages en stor del af al forbrugerpolitik på EU-niveau. Her er det EU's prioritet at fremme forbrugernes interesser så man nemt og bekvemt kan handle på tværs af grænserne og samtidig nyde godt af det samme beskyttelsesniveau. Siden vedtagelsen af Amsterdam-traktaten i 1998 har EU taget adskillige initiativer til gavn for forbrugere. F.eks. har man indført et fælles sæt regler om forbrugerbeskyttelse, sundhed og sikkerhed, økonomiske og juridiske interesser, og indført regler for mærkningsbestemmelser.

Det betyder, at du som forbruger kan være tryk ved, at de produkter du køber, ikke er sundhedsskadelige eller farlige for dig. F.eks. har EU forbudt en lang række skadelige stoffer i madvarer, legetøj, mobiltelefoner, hårshampoo og sminke, og indført mærkningsordningen for at sikre, at EU's forbrugere kan få adgang til fuldstændige oplysninger om varernes indhold og sammensætning. Visse fødevarer er desuden underlagt særlige regler. Det gælder f.eks. genmanipulerede fødevarer,

allergifremkaldende fødevarer, fødevarer til spædbørn og diverse drikkevarer. Mærkning af visse nonfood-varer skal også indeholde særlige oplysninger som en garanti for, at de anvendes sikkert og gør det muligt for forbrugere at foretage et reelt valg. Desuden skal emballeringen af fødevarer overholde visse regler for fremstilling, så varerne ikke bliver dårlige.

Hvilke rettigheder sikrer EU de europæiske forbrugere?

Som EU-borger er du sikret en høj grad af sikkerhed når du handler. Det betyder, at hvis du handler via en hjemmeside, hvor sælger er bosat i et EU-land, så har du med visse undtagelser ret til at fortryde dit køb.

Fortrydelsesretten gælder både for varer og tjenesteydelser og returfriisten skal som minimum være 7 dage, når du handler inden for Unionens grænser. Derudover har e-handel inden for EU's grænser den fordel, at du ikke afkræves told og moms afgifter for fragt, som det kan være tilfældet med varer købt uden for EU.

Endvidere har EU søgt at harmonisere priserne på en række ydelser inden for EU. F.eks. greb Kommissionen i 2007 ind over for teleselskabernes høje roamingpriser, og fik nedsat priserne på mobilopkald, mobilsurfing og sms-beske-der i udlandet med op til 70 %. Det betyder, at man som mobilkunde i Danmark ikke kan blive afkrævet højere takster end "eurotaksten" på 3,20 kr. pr. minut, når man benytter sin mobiltelefon i udlandet.

EU er verdens grønne leder. EU har nogle af de strengeste miljøkrav i verden. De er blevet udviklet over lang tid og dækker mange forskellige områder.

De prioriterede indsatsområder er for tiden at øge indsatsen mod klimaændringerne, at bevare den biologiske mangfoldighed, begrænse sundhedsproblemerne som følge af forurening samt udnytte naturressourcerne mere ansvarligt.

Det overordnede mål er at beskytte miljøet, men indsatsen kan også bidrage til økonomisk vækst ved at styrke innovation og iværksætteri. Danske virksomheder står stærkt i konkurrencen på miljø- og klimaområdet inden for blandt andet vindmøller, termostater, vandløsninger, enzymer.

Klimaændring

Klimaændringerne er en af de største udfordringer, vi står overfor. EU arbejder på at få en global aftale om at begrænse udslippet af drivhusgasser – senest i København i december 2009 – og har selv taget store skridt for at vise vejen. I december 2008 godkendte EU's ledere en omfattende pakke af initiativer for at reducere udslippet af drivhusgasser.

- EU vil reducere sit udslip af drivhusgasser med mindst 20 procent frem til 2020 (sammenlignet med 1990).
- EU vil øge den vedvarende energis markedsandel til 20 procent i 2020.
- EU vil sænke det samlede energiforbrug med 20 procent frem til 2020.
- På transportområdet skal 10 procent af brændstofferne komme fra vedvarende energikilder som biobrændsel, el og brint i 2020.

Miljø og klima

Handel med udledningskvoter er et vigtigt led i EU's klimastrategi. Virksomheder, der udleder mindre CO₂, belønnes, og virksomheder, der overskrider deres kvoter, straffes.

Ordningen indebærer, at EU-landene fastsætter kvoter for, hvor meget CO₂ energiintensive industrier som kraft-, stål- og cementværker må udlede. Hvis en virksomhed vil udlede mere end sin kvote, må den opkøbe ekstra kvoter.

Ordningen blev indført i 2005 og omfatter ca. 12.000 fabrikker og anlæg, som står for godt halvdelen af EU's udslip af CO₂, hovedårsagen til den globale opvarmning.

I fremtiden vil der også blive indført kvoter for andre virksomheder, blandt andet flyselskaber og den petrokemiske industri.

Biodiversitet

EU har påtaget sig at standse tilbagegangen i truede arter og levesteder. EU ønsker blandt andet flere Natura 2000-områder, som er særlige beskyttelsesområder for dyr, planter og deres levesteder. Der er allerede over 26.000 sådanne områder i EU.

Miljøets sundhed

Støj, badevand, sjældne arter og katastrofeberedskab – det er bare nogle af de områder, der er underlagt EU's omfattende miljøregler. Reglerne fastsætter først og fremmest sundhedsstandarder for forurenende stoffer og pålægger EU-landene at overvåge en lang række forurenende stoffer og gribe ind, hvis de fastsatte grænseværdier overskrides.

EU-landene skal blandt andet mindske eksponeringen for fine partikler i byområder, der udledes af biler og lastbiler og som kan give luftvejssygdomme, med gennemsnitligt 20 procent frem til 2020 sammenlignet med 2010.

Bæredygtig udvikling

Bæredygtig udvikling har længe været et af EU's centrale mål. EU's ledere lancerede den første strategi for bæredygtig udvikling i 2001 og ajourførte den i 2006 for at afhjælpe mangler og tage hensyn til nye udfordringer. Strategien er nært koblet til klima- og energi-politikken.

I 2009 foreslog Kommissionen en initiativpakke, der skal fremme miljøvenlige produkter, bl.a. gennem øget brug af energimærkning som den, der findes for vaskemaskiner.

Danmarks fire undtagelser

- hvad betyder de?

Danmark har fire undtagelser fra EU-samarbejdet. Undtagelserne, som også kaldes forbehold, har vi fået, fordi et flertal af den danske befolkning stemte nej til Maastricht-traktaten den 2. juni 1992. Det var en traktat, som de andre lande gerne ville indføre. Løsningen blev, at danskerne stemte om traktaten igen den 18. maj 1993 – denne gang med fire undtagelser: Euroundtagelsen, forsvarsundtagelsen, den retlige undtagelse og undtagelsen om unionsborgerskab. Det stemte danskerne ja til, og derfor er der fire områder, hvor Danmark ikke deltager i det europæiske samarbejde. Hvis en eller flere undtagelser skal ophæves, kræver det en folkeafstemning.

1. Euroundtagelsen

I Danmark bruger vi kroner og ikke euro. Dette er den mest håndgribelige del af euroundtagelsen. Egentlig er euroundtagelsen kun en undtagelse fra sidste fase af Den Økonomiske og Monetære Union (ØMU'en). At Danmark ikke deltager fuldt ud i ØMU-samarbejdet betyder, som sagt, at vi ikke bruger euro, og at vi ikke er med i Den Europæiske Centralbanks Styrelsesråd, som blandt andet beslutter, hvordan renten skal være. Derudover deltager Danmark heller ikke, når de 16 eurolande mødes forud for rådsmøder for EU's økonomi- og finansministre. Selvom Danmark ikke har euro, så er den danske krone bundet til euroen, og vi følger eurolandenes økonomiske beslutninger.

3. Den retlige undtagelse

Den retlige undtagelse betyder, at Danmark ikke deltager i retligt samarbejde i EU, når beslutningerne foregår på overstatsligt plan. Det er især på områder som fælles indvandringspolitik, fælles asylpolitik og fælles visumpolitik, at undtagelsen kommer i brug. Til gengæld deltager Danmark fuldt ud på det retlige område, når beslutningerne bliver taget på mellemstatsligt plan. Når det er tilfældet, tager EU-landene en beslutning, som er bindende for medlemslandene, men som også skal vedtages i Folketinget som lov. I 2008 blev Danmarks undtagelse aktiveret 189 gange. Med Lissabon-traktatens ikrafttræden er det retlige samarbejde blevet overstatsligt. Det betyder, at Danmark fremover kommer til at stå uden for alle beslutninger på det retlige område.

2. Forsvarsundtagelsen

Den danske undtagelse på forsvarsområdet betyder, at Danmark ikke kan deltage i militære operationer, der er styret af EU. Det militære samarbejde i EU handler om at reagere på kriser og er opgaver af humanitær, fredsbevarende eller fredsskabende karakter. På grund af undtagelsen må Danmarks soldater tage hjem fra en militær operation, hvis styringen af den overgår fra NATO til EU. Vi kan derimod godt deltage i civile operationer, der er styrede af EU. Undtagelsen blev aktiveret 19 gange i 2008.

4. Unionsborgerskabsundtagelsen

Grundlæggende giver unionsborgerskabet EU's borgere en række rettigheder og pligter. Nogle kritikere i Danmark frygtede, at unionsborgerskabet ville træde i stedet for det nationale borgerskab og var derfor meget skeptiske over for det. I 1997 blev det præciseret, at det gør det ikke, og da forsvandt baggrunden for den danske undtagelse over for unionsborgerskabet.

